

Vraag en antwoord

Van de Heer Rudy Van Elslande ontvingen wij het volgend antwoord op de vraag van de Heer Walraedt i.v.m. het Metsershuis op de Graslei :

In verband met de vraag van dhr. Walraedt omtrent het metsershuis aan de Graslei wil ik voor eerst opmerken, dat dit huis niet het authentieke gildehuis is, maar wel het pand dat eertijds naast het metsershuis – thans : Cataloniënstraat 1 (of wat er nog van overblijft) – gelegen was. Vóór de Wereldtentoonstelling heeft men in 1912 dit huis heropgebouwd op de plaats waar voordien het huus ‘Den Enghel’ stond. Bij de herkonstructie van de gevel heeft men de gekende voorstelling van de gevel in Sanderus (1641) aangepast aan deze van ‘Den Enghel’. Voor de harmonie te behouden bouwde men het valse metsershuis op de gelijkvloers van het gebouw ‘Den Enghel’ (14de e.), dat opgetrokken was in Doornikse kalksteen, en verhoogde men de geveltop.

De deurtrap met ijzerenleuningen, die eindigen op de geprofileerde consoles onder de gesterkte tussendorpel, is gebaseerd op De Potter (1884) die vermeldt dat de dubbele buitentrapp in 1660 vervangen werd door één enkele trap. De ingang deur van het huis in de Cataloniënstraat was oorspronkelijk in het midden geplaatst en werd na 1852 naar links (en niet naar rechts) geplaatst. Het valse gildehuis – in skeletbouw opgetrokken – is een typisch voorbeeld van Brabantse laat-gotiek. De verticale stuwning

komt vooral door de doorlopende fijne pilasters tussen de vensters die onderbroken worden door de waterlijsten. Zij eindigen in penantzulen, waarvan de bladwerkkapitelen de kwartcirkels die uitlopen in kruisbloemachtige krullen en fialen steunen. Het peerkraalprofiel in de dagkanten van de deur- en vensteropeningen, in de nissen van de borstweringen, in de stenen kruismonelen en in de zuiltjes op het originele gebouw vinden we in deze herconstructie niet terug. De borstwering, tussen de zoldervensters, is in het midden versierd met de keizerlijke adelaar van Karel V (het gildehuis werd tijdens zijn regering grotendeels verbouwd) en op de 2 banderollen tussen de balusters zien we zijn kenspreuk : 'Plus Oultre'. De madonna met kind op de borstwering daaronder werd bij de herconstructie vervangen door een engel met een banderol waarop vermeld staat 'Den Enghel' (die herinnert aan het oud-huis). Daarnaast ziet men links het wapenschild van Gent en rechts dat van Vlaanderen (de originele schilden bevinden zich in het museum voor stenen voorwerpen). Het geheel wordt afgesloten door 2 nissen met gotisch traceerwerk. Op de middenste borstwering zien we in het midden het wapenschild van de metsersnering, dat gedragen wordt door 2 heraldische leeuwen. De twee middenste nissen zijn in twee verdeeld door een pilaster, waarop in de vlakken de patroonsheiligen van de metselaars of de 'Vier gekroonden' staan afgebeeld : H. Severinus met een truweel, H. Severianus met een boek en een winkelhaak, H. Carpophorus met een steenhouwersbeitel en H. Victorinus met een boek en een ijzerbeitel. Op de 2 buitenste traveën heeft men de 4 (werkende) patroonsheiligen, die op een gelijkaardige manier als de vorige nissen waren afgebeeld, vervangen door 2 maal 3 blindnissen. Voor een verdere beschrijving en geschiedenis van het gildehuis der metselaars verwijs ik verder naar mijn pas verschenen artikel : Rudy van Elslande, Het neringhuis van de metselaarsgilde te Gent, in : S.O.S. Gent Informatieblad, 5de jg., nr. 18, Gent 1982, blz. 9-11.

Op zijn beurt stelt dhr. Van Elslande volgende vraag :

In het kontrakt van 18 dec. 1526 (Gent, Stadsarchief, jaarregister 1527-28, f° 30), waarin vermeld staat dat de nieuwe gevel van het metsershuis uitgevoerd zal worden naar de plannen van de bekende architect Christoffel Vanden Berghe (waarvan de gevel op de Graslei een 'afkooksel' is), wordt melding gemaakt van 'upde capeteelen (trapgevel met fialen) den mauweryssis dans' af te beelden. Kan iemand mij inlichtingen verstrekken omtrent deze 'mauweryssis dans' ?

Nog in verband met de vragen van de Heer Walraedt ontvingen wij van de Heer Gilbert Minne (een populaire figuur van de Culturele Dienst van de Stad Gent) een brief waarin hij schrijft : 'Ik ben te rade geweest bij

de Heer Geert Van Doorne, wn. Conservator van de Dienst Monumentenzorg en Stadsarcheologie van de Stad Gent, die mij het antwoord heeft geformuleerd waarvan copie in bijlage'.

Dat was een bijzonder goed idee van de Heer Minne en wij laten hier bijgevolg graag het deskundig antwoord volgen van de Heer Van Doorne :

'In de voorbije jaren was ik belast met het werftoezicht van de stedelijke restauraties, o.a. het Belfort.

Toen de beelden van de torenwachters naar beneden gebracht waren, viel het mij op dat er vage verfsporen waren, vooral op die plaatsen waar de climatologische invloeden geringer zijn : rugzijde, diepe plooiën, enz. Bovendien hadden de bladgouden motieven beter weerstand geboden dan de geschilderde.

Met behulp van Mevrouw B. Baillieul is de oorspronkelijke beschildering wedersamengesteld geworden, met 100 % zekerheid.

Bronnen : — de sporen op de beelden zelf.

- het gekleurde plan van Valentin Vaerwyck (1911)
- oude foto's uit 1913
- heraldische literatuur

Op 8/11/1979 werd ons verslag overgemaakt aan de werfcommissie; in de zomer van 1980 zijn de beelden herschilderd; in 1981 zijn zij herplaatst (febr.—maart—april).

Hieronder volgt nu de beschrijving :

De torenwachters zijn gebeeldhouwd door A. De Beule en Th. Soudeyns, in 1912, naar het model van de enig overgeblevene uit de XIVe eeuw.

Zij stellen voor : een gezel van Sint-Joris, een gezel van Sint-Sebastiaan, een stadstrompetter en een vleeshouwer, met volgende heraldische kleuren :

- St.-Jorisgezel : volledig rode wapenrok, wapenschild bestaande uit een rood kruis op zilveren veld;
- St-Sebastiaansgezel : half witte, half rode wapenrok, schild met vijf gouden kruisen op rood veld;
- Stadstrompetter : schuin gestreepte wapenrok met banden afwisselend rood en wit gekleurd; schild van de St-Sebastiaansgilde;
- Vleeshouwer : wapenrok voorzien van kepers, afwisselend rood en geel; schild van de St-Jorisgilde.

Zij worden geflankeerd door schildhoudende leeuwen, aan de linkerzijde met Gents blazoën en aan de rechterzijde met Vlaams blazoën.

Betreffende het huis 'Den Enghel', bekend als brouwerij van in de XIVe eeuw, dient vermeld dat in 1912 vóór dit huis de gevel werd gereconstrueerd van het oude Metselaarshuis aan de Cataloniëstraat, gevel die dateerde

uit 1527. Men heeft de iconografie van het Metselaarshuis vermengd met die van de brouwerij 'Den Enghel', wat een vrij complexe en verwarrende toestand voor gevolg heeft.

In de borstwering tussen eerste en tweede verdieping is, naast de patroonheiligen van de metselaars, met name de 'Vier Gekroonden', HH. Severinus, Victorinus, Carpophorus en Severianus, – het wapenschild van de brouwersnering met hun devies 'Het moet wel' voorgesteld. U ziet dus de vermenging van de twee zaken, wat je ook nog ziet op de borstwering tussen de 2de en 3de verdieping : in het midden de voorstelling van een engel met banderol waarop de oude huisnaam 'Den Enghel' gebeeldhouwd is, doch aan weerszijden daarvan de wapenschilden van Gent en Vlaanderen, overgenomen uit de iconografie van het voormalig Metselaarshuis. Tenslotte heb je ter hoogte van de zolder nog de afbeelding van het blaazen van keizer Karel V, geflankeerd door zijn devies 'Plus Oultre' met de bijhorende twee balusters, dit alles opnieuw overgenomen van het oorspronkelijk Metselaarshuis.

Als ik u tenslotte meld dat dr. J. Decavele destijds een artikel schreef over 'De vier gekroonden te Gent' in 'Toerisme in Oost-Vlaanderen', Gent, jaargang 1972, blz. 5-8, dan weet u het voornaamste over deze aan gelegenheid'.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Uit lezersbrieven blijkt dat de 'Garde-Civique' toch wel een populair onderwerp blijft.

Ons lid de Heer Robert Coppejans schrijft ons :

'Garde-Civique... 1914. Aan de bareel, Arsenaal, Brusselsesteenweg te Gentbrugge, stonden Garde-Civieken op wacht, gewapend met geweer en degentje.

Om zich tegen eventuele beschieting te vrijwaren hadden zij een oude stoomketel genomen, bij oudijzer marchand Biebuyk, die zij op de straatstenen hadden neergerold. Toen de Franse fusiliers-marins van Ronach, met hun, mitrailleuzen op karretjes, getrokken door honden, in looppas aankwamen, was ik daar.

De vluchtelingen, komende uit de richting Melle, werden door de Garde-Civiek vriendelijk geholpen en in de tramdepot ondergebracht. Wij kinderen zagen de Garde-Civiek graag en hielpen mede bij alle gevallen'.

Verder schrijft hij : 'Ik heb in mijn bezit de Bulletin Officiel du Touring Club de Belgique 1914, gedateerd van 1 september tot einde december 1914. Op blz. 460 staat een foto met als ondertitel (wij vertalen) :

'Zwynaerde. Zondag 11 oktober. Laatste dag van de Garde-Civiek die verbreedert met de eerst aangekomen Engelse soldaten'. 'Men ziet er 4 garde-civieken met in hun midden 1 Engelse soldaat'.

De Heer Coppejans stuurt ons eveneens de tekst van een brief die door een Duitse generaal gestuurd werd aan de Kommandant van de Garde-Civieken te Gent. Deze brief verscheen in het Bulletin du Touring Club de Belgique in 1916.

Wij vertalen hem uit het Frans :

'Aan de Heer Bevelhebber van de Burgerwacht te Gent.

De Bevelhebber van de Duitse troepen vóór Gent laat weten aan de Burgerwacht die zich te Gent bevindt, dat, om een volledig nutteloos bloedbad te vermijden, hij haar wel wil toestaan zich over te geven tot 9 uur 's morgens aan onze voorposten te Oordegem, voorafgegaan van een witte vlag, in militaire tenue of in burgerkledij, met wapens en munitie. De wapens, de munitie en de fietsen zullen overhandigd worden aan onze voorposten. De manschappen zullen voorgeleid worden bij de Duitse militaire Gouverneur te Brussel, die zal beslissen of zij moeten beschouwd worden als krijgsgevangenen of zullen vrijgelaten worden.

Leden van de Burgerwacht die later zouden gevonden worden in militaire tenue of in burgerkledij, zullen onmiddellijk gefusilleerd worden als sluikschutters.

De 7 september 1914.

De Bevelhebber van de Duitse troepen vóór Gent.
(get.) Generaal Von Boehn.

BIBLIOGRAFIE

Van Mevrouw S. Janssens ontvingen wij volgende 'Herinnering' die wij hier graag publiceren :

Velen, zelfs Gentenaars die zeer dicht bij allerhande culturele activiteiten betrokken zijn, schijnen het naslagwerk met als titel : *'In het openluchtmuseum te Gent, de Arteveldestad'* niet te kennen.

De Gentse auteur, Suzanne Janssens, was tot vóór een twaalfstal jaar, zoals vele Gentenaars, gewoon ieder jaar omtrent de Gentse Feesten een reisje naar het buitenland te ondernemen. Ze trachtte er zoveel mogelijk te zien. Met de verzamelde documentatie, de meegebrachte postkaarten en foto's stelde ze telkens een uitgebreid album samen. Om een rest van een film op te gebruiken, kwam ze op het idee, enkele foto's van onze Gentse standbeelden te maken. Tot haar schande moest ze vaststellen, dat het haar onmogelijk was, onder deze foto's de juiste ondertitels te plaatsen ! Bij navraag bleek, dat ze verplicht was ontelbare boeken en tijdschriften te raadplegen, om deze korte teksten te kunnen opstellen. Deze opzoekingen in verband met onze standbeelden en monumenten groeiden uit tot het boek dat einde 1980 van de pers kwam. Gelukkig kon de schrijfster ruim gebruik maken van de waardevolle raadgevingen van de bekende Gentse heemkundige, de heer Maurice van Wesemael. Dit boek wil een inzicht geven in de *betekenis* van alle merkwaardigheden, welke zelfstandig staan, in de parken en straten en op de openbare pleinen en lanen van de stad Gent na de fusie, met uitsluiting van alles wat een onderdeel is van een brug of een gevel. Er werden 97 verschillende onderwerpen besproken. Deze 97 onderwerpen werden gerangschikt onder 4 afdelingen : 1. Monumenten ter herinnering aan personen; 2. Gedenktekens ter herinnering aan feiten; 3. Versieringsbeeldhouwwerken; 4. Allerhande (de Peperbus, de gewezen ingangspoort van de Citadel, het Groot Kanon, de schandpaal van Mendonk, Klokke Roeland, de 3 monumentale pompen, de oude drinkbekkens voor dieren, de 5 fontein, de 4 muziekkiosken, de openbare uurwerken). Per onderwerp werd zoveel mogelijk een zelfde volgorde in acht genomen : een foto met onderschrift in onze tweede en derde landstaal en in de Engelse taal, de titel, de standplaats en de letter die naar het plan verwijst, bijzonderheden over de ont-hulling of plaatsing, bijzonderheden over het monument zelf, de levensbeschrijving van de persoon ter herinnering aan wie het werd opgericht of de betekenis van het monument, de bibliografie. Het boek is vervolledigd met een 'Lijst van de architecten, beeldhouwers, brongsieters, ontwerpers, enz.', een klein plan met bijhorende index en de inhoudstafel. Het geheel is nog opgefleurd met enkele verzen en tekeningen.

Gedrukt bij Snoeck-Ducaju en Zoon, n.v., Gent. Een handig formaat : 125 x 185 mm, 396 blz., 98 foto's. Gekartonneerde kaft, ingenaaid met vlasgaren, kapitaalband en bladwijzer. Nog steeds te bekomen na storting van 647 fr. op postrekening 000-0427461-79 van S. Janssens, 9000 Gent. Duidelijk naam en adres vermelden a.u.b.

Een boek dat U graag nog eens ter hand zult nemen om er opnieuw iets anders in te ontdekken !

Een gids die U op zak steekt om Uw eigen stad te gaan verkennen !

Een voorwerp dat nog in waarde zal stijgen ! Een ideaal geschenk !

Wie desondanks aan de degelijkheid zou twijfelen kan het boek vooraf inzien in het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis : Convent Engelbertus Groot Begijnhof 46 te 9110 Sint-Amandsberg de zondagvoormiddag tussen 10 en 12 uur.
